

Yazar Bilgileri Author(s)

Dr. Öğr. Üyesi
Hasan HARMANCI
Samsun Üniversitesi
Arap Dili ve Belagati

hasanharmanci@hotmail.com
ORCID: 0000-0001-6801-0692

Künye Bilgisi

*Samsun Üniversitesi Garbiyatçılık
Sempozyumu.*

Samsun Üniversitesi, Düşünce ve Sanat
Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi.

Samsun: 10 Ekim 2024.

Anahtar Kelimeler / Keywords

Din Sosyolojisi / Sociology of Religion
Sempozyum / Symposium
Sosyoloji / Sociology
Garbiyatçılık / Occidentalism

Sempozyum İncelemesi/ Symposium Review

Makale Tarihleri / History of Article

Geliş Tarihi / Received

29/11/2024

Kabul Tarihi / Accepted

16/12/2024

Atıf / Citation

Harmancı, Hasan. "Samsun Üniversitesi Garbiyatçılık Sempozyumu". *Kitabiyat İlahiyat Araştırmaları İnceleme-Eleştiri Dergisi* 2/2 (Aralık 2024), 291-297.

Kitap, makale veya bu kritiğin konusu olan sempozyum gibi akademik çalışmaların her birinin yapısı itibarıyla kendine has özellikleri vardır. Örneğin nicel açıdan en fazla ürettiğimiz makale türünde, bir meseleyi tahlil etmek için azami sayfa sayısı yeterli gelmezken, diğer taraftan hakem sistemi bu türün güvenilirliğini artırmaktadır. Bu güvenilirliğin kitap, kitap bölümü veya bir bildiriye daha düşük olduğuna dair yaygın bir kanaat söz konusudur. Son dönemde de makale, bir tür olarak daha çok değer kazanırken mevzu bahis diğer türlerde bu durum tam aksi yönde hareket etmektedir.

Temel bir mesele olarak hep gündemimizde olan akademik ölçme ve değerlendirme kriterlerini bir tarafa bırakırsak örneğin kitap ve makale yazım sürecinin aksine akademisyenleri bir araya getiren sempozyum gibi bilimsel organizasyonlar yaşadığımız çağda belki de en çok ihtiyaç duyduğumuz şeyi, sosyalleşme imkânını bizlere sunmaktadır. Burada bahsedilmesi gereken bir husus da çağın dikte ettiği yalnızlaşma ediminin herkesi olduğu gibi akademisyenleri de etkilemesidir. Örneğin teknolojinin bugünkü kadar yaygın olmadığı zamanlarda bilimsel çalışmaların merkezi olan fakülte ve üniversite kütüphaneleri gibi yerler diğer meslektaşlar ile bir tesadüf etme yeriye, imkânların gelişmesi bizleri daha çok bilgisayar başına taşımış ve bu farklı alanlardan bilim insanlarının birbirleri ile karşılaşma ihtimali de her geçen gün azalmıştır. O zaman daha somut bir şekilde şunu söyleyebilirim: İçinde bulunduğumuz zaman diliminde akademisyenlerin her zamankinden daha fazla yüz yüze gerçekleştirilen sempozyumlara ve bu tip toplantılarda daha fazla bir araya gelmeye ihtiyacı vardır.

1. Garbiyatçılık Sempozyumu

Sözün buraya kadar olan kısmı Samsun Üniversitesi'nde geçtiğimiz ekim ayında gerçekleştirilen Garbiyatçılık Sempozyumu'na giriş yapmak içindi. Üniversitemizin Düşünce ve Sanat Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi (DÜSAM), Samsun Üniversitesi İlahiyat Fakültesi ve Sosyoloji Bölümü'nün ev sahipliğinde gerçekleştirilen bu sempozyumda, Batı ve Doğu medeniyetlerinin karşılıklı etkileşimleri akademik bir zeminde değerlendirildi. Açılış konuşmasını yapan Samsun Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Mahmut Aydın, "Batı Kimliğinin Oluşumunda Hıristiyanlığın Rolü" başlıklı tebliğinde Hıristiyanlığın Batı medeniyetinin şekillenmesindeki merkezi rolüne vurgu yaptı. Aydın, Hıristiyanlığın Roma İmparatorluğu'ndan itibaren sosyal ve kültürel yapıyı nasıl dönüştürdüğünü detaylandırdı. Özellikle Antik Yunan, Roma ve İslam medeniyetlerinin Batı üzerindeki etkilerini ele alan Aydın, Hıristiyanlığın yayılmasıyla Avrupa'nın dini ve kültürel dönüşümüne dikkat çekti. Aydın, ayrıca Rönesans, Aydınlanma ve Reform hareketlerinin Batı kimliğinin gelişiminde önemli katkılar sağladığını ifade etti.

Rektör Mahmut Aydın'ın konuşmasının ardından "Garbiyat, Şarkiyat ve Öteki" üst başlıklı ilk oturum gerçekleşti. Prof. Dr. Yasin Aktay "Oksidentalizm Hegemon Anlatıyı Yıkarmı, Düzeltir mi?" başlıklı sunumunda, Batı'nın hegemonik anlayışının ortaya çıkardığı problemleri ve bu konudaki eleştirileri ele aldı. Aktay, Doğu'nun Batı hegemonyasına tepkisinin yalnızca bir karşıtlık değil, aynı zamanda düzeltici bir nitelik taşıdığını belirtti. Dr. Ahmet Demirhan ise "Şarkiyatçılık, Garbiyatçılık ve Bir Sorun Olarak Avrupa" başlıklı sunumunda, Avrupa'nın Doğu'yu tanımlama süreçlerini ve bu bağlamdaki bilgi üretimini eleştirdi. Ahmet Demirhan, Alman filozof Joachim Ritter'den alıntılarla Batı'nın Şarkiyat alanındaki

çalışmaları teşvik etme sürecini tartıştı. İlk oturumun son konuşmacısı Dr. Abdullah Metin, “Mecrasını Arayan Disiplin: Oksidentalizm Ne Değildir?” başlıklı tebliğinde oksidentalizmin, Batı’yı anlamaya çalışan bir disiplin olduğunu ancak yanlış algılarla sadece Batı eleştirisi gibi dar bir çerçevede değerlendirildiğini belirtti.

İkinci oturumun üst başlığı ise “Disiplinler, Düşünce Tarihi ve Garbiyatçılık” idi. Prof. Dr. Ali Utku “Geç Osmanlı’da Modernleşmeci İdeolojik Teklifler ve Garbiyatçılık” başlıklı konuşmasında Osmanlı aydınlarının Batı modernitesine yönelik çelişkili yaklaşımlarını tartıştı. Ahmed Midhat Efendi’nin “Avrupa’da Bir Cevalân” adlı eserinden hareketle, Batılılaşma ile Batı karşıtlığı arasında sıkışan bir modernleşme anlayışını kritik etti. Doç. Dr. Peyami Safa Gülay ise “Felsefe 18. Yüzyılda mı Başlar? Felsefenin İrkçı Tarihi” başlıklı sunumunda, Batı merkezli felsefi anlatının eleştirel bir değerlendirmesini yaptı.

Dr. Fatma Sayın, “Doğu-Batı Karşılaşmasında Çifte Temsil Sorunu: Osman Hamdi’nin Eserleri Üzerine Felsefi Bir Mütalaa” başlıklı konuşmasında, Osman Hamdi Bey’in eserlerinde Doğu’yu Batı perspektifinden temsil etme zorunluluğunun yarattığı gerilimlere işaret etti. Doç. Dr. Fatma Kızıl ise “Batı’da Akademik İslam Araştırmalarında Hegemonik Söylem” adlı sunumunda, Batı’daki İslam araştırmalarının oryantalist bir bakış açısıyla ele alındığını vurguladı.

Üçüncü ve son oturumun üst başlığı ise “İdeolojiler ve Aydınlar Ekseninde Garbiyatçı Düşünce” idi. Bu oturumda, Doç. Dr. Âdem İnce “Garbiyatçı Kemalist Retoriğin Açmazları” başlıklı sunumunda Kemalist ideolojinin Batı modernitesine yönelik çelişkili tutumlarını tahlil ederek eleştirdi. Dr. Vefa Can Kaya, “Sol Kemalizm’in Garbiyatçı Söylemi” başlıklı konuşmasında, sol görüşlü Kemalistlerin Batı karşıtı

söylemlerini irdeledi. Dr. Yaşar Yeşilyurt ise “Taha Abdurrahman ve Garbiyatçılık” başlıklı tebliğinde, Batı modernitesine yönelik ahlaki eleştiriler sundu. Taha Abdurrahman’ın bir Batı eleştirisine odaklanmaktan ziyade İslam dünyası olarak kendimize odaklanıp özeleştiri yapmamızın gerekliliğine dikkat çekildi. Benim de bir tebliğ ile yer aldığım bu sempozyumda Mısır’ın ve Türkiye’nin öncü iki romancısının Batı ve Batılılaşma konusundaki görüşlerini, “Olanı Görmek: Batı Meselesinde Kemal Tahir ve Abdurrahman eş-Şarkavi” başlıklı sunumum ile kritik etmeye çalıştım.

Sempozyumun değerlendirme oturumunda ise Prof. Dr. Ali Utku, Prof. Dr. Yasin Aktay ve Prof. Dr. Mahmut Aydın yer aldı. Üç oturumda yapılan sunumlar hocalarımız tarafından kritik edildi. Garbiyatçılık Sempozyumu’nda; Batı ve Doğu arasındaki entelektüel, kültürel ve felsefi etkileşimlerin tarihsel ve çağdaş boyutları kapsamlı bir şekilde ele alındı. Katılımcılar, farklı perspektiflerden zengin bir tartışma ortamı sunarak, Batı hegemonyası ve Doğu’nun tepkileri üzerine önemli değerlendirmelerde bulundu.

2. Sempozyum Hakkında Kısa Bir Değini ve Sonuç

Sempozyumun kritiğinden önce bir hakkı teslim edelim. Samsun Üniversitesi Düşünce ve Sanat Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi (DÜSAM) Vefa Can Kaya’nın yönetiminde uzun bir süredir hem nitel hem de nicel açıdan oldukça özgün ve kıymetli işler yapmakta. Araştırma merkezlerinin de sempozyumların da sayıca çok fazla olduğu ülkemizde DÜSAM’ın gerek gerçekleştirdiği organizasyonlar gerekse seçtiği konular ve konuklarla büyük bir fark yarattığı açık bir gerçek. Bu noktada Vefa Can Kaya başta olmak üzere bu yükü omuzlayan her hocamızı tebrik ediyorum.

Sosyal bilimlerdeki tartışmalarda; Batı'nın bizzat kendisi ile birlikte, Batı menşeli konu ve isimlerin revaçta olması gayet doğal çünkü iki asrı aşkın bir süredir kafa karışıklığımızın sebebi yine Batı ve Batılılaşma olgusudur. Bu sebeple araştırma merkezinin Garbiyatçılık gibi bir konu seçimi de makul olacaktır. Fakat bu kafa karışıklığının çözümü Batı'da, Batılılaşmada, Garbiyatçılıkta mı? Benim şu ana kadar farklı disiplinlerden yaptığım okumalar ve örneğin Garbiyatçılık Sempozyumu'nda sunulan bildirilerden çıkardığım sonuç, aslında Batı'nın da hakkını teslim ettikten sonra Batı'dan daha çok kendimiz, yani bir bütün halinde tarihimiz, kültürümüz, düşüncemiz, inancımız, toplumumuz, gerçekliğimiz hakkında hem menfi hem de müspet yanlarımızı da göz ardı etmeden yazmamızın, konuşmamızın, tartışmamızın zorunlu olduğudur.

Gündemimizi sadece Batı'dan müteşekkil var saymak ile bugün inkâr edilemez güce, meziyete sahip olan bu medeniyeti görmezden gelme gibi iki savruk, ifrat ve tefrit hali arasında kalmış vaziyetteyiz. Elbette bizi savrulma değil dengelik kurtaracaktır. Bu noktada Mevlana'nın meşhur pergel metaforunu hatırlayalım. Hem birey hem de toplum için ideal bir benzetme olarak iğneli ucun bir noktada sabit iken, kalem takılı ucun dünyanın farklı yerlerini gezmesinin gerekliliği olacaktır. Aslında problemimiz tam da burada ortaya çıkıyor. Dünya üzerinde gezmesi gereken ucun Batı dolaylarında fazlaca takılı kaldığı söylenebilir. Ama işin çok daha tuhaf yanı pergelin bir noktada sabit kalması gereken ucunun aslında sürekli yer değiştirmesidir.

Çağının güçlü medeniyetleri karşısında kendini bulma kaygısı taşıyan milletlerin tarihi de talihi de biraz böyle: Kendiyle öteki arasında makul bir denge kurmaya çalışmak. Bunu yapabilen birey de toplum da kendi adına önemli bir mesafeyi kat etmiş oluyor. Sözün özü Batı, Batılılaşma,

Modernite veya Garbiyatçılık başlıklı sempozyum vb. akademik çalışmalar bir tarafa doğrudan kendimizle alakalı meseleleri gündem yapmaya daha fazla ihtiyacımızın olduğu kanaatindeyim. Örneğin medeniyetin, doğanın, kültürün, felsefenin, edebiyatın, sözün, insanın krize girdiği bir çağda yoğunlaştığımız mevzubahis alanı değiştirsek hem menfi hem de müspet yönleri ile; gelenek, yerlilik, tarih, Osmanlı, Türkiye, Anadolu gibi kavram ve olguları derinlikli bir şekilde daha fazla gündem yapsak nasıl olur? DÜSAM'ın bundan sonraki program başlıkları için de teklifimiz bu olsun.